

ISTORIA INTEGRĂRII EUROPENE

Tematica examenului de licență, sesiunile iulie și septembrie 2018

1. Europa celor șase și mesajul fondatorilor

Bibliografie obligatorie:

- François Roth, *Inventarea Europei. De la Europa lui Jean Monnet la Uniunea Europeană*, Iași: Institutul European, 2007, pp. 36-73.
sau
- Nicolae Păun (coord.), *Actualitatea mesajului fondatorilor Uniunii Europene*, Cluj-Napoca: EFES, 2006, pp. 46-84.

2. Dincolo de Nisa. Reforma instituțională și extinderea central-răsăriteană

Bibliografie obligatorie:

- Nicolae Păun, Ciprian Păun, Georgiana Ciceo, Radu Albu-Comănescu, *Finalitatea Europei: despre proiectul instituțional al Uniunii Europene*, ed. a II-a, Cluj-Napoca: EFES, 2005, pp. 45-71.

3. Reforma UE. Tratatul de la Lisabona

Bibliografie obligatorie:

- Francisco Aldecoa Luzarrága, Mercedes Guinea Llorente, *Europa Viitorului. Tratatul de la Lisabona*, Iași: Polirom, 2011, pp. 157-183; 199-224.
sau: vezi Anexa 1.

Bibliografia poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Studii Europene, str. I.C. Brătianu, nr. 22, Cluj-Napoca.

**Titular de curs,
Prof. univ. dr. Nicolae Păun**

Tratatul de la Lisabona

Repere

- semnat în 2007 în capitala Portugaliei, Tratatul de Reformă, după cum mai este cunoscut, marchează un pas semnificativ în direcția evoluției și restructurării Uniunii Europene
- tratatul are rolul de a amenda (a modifica) atât Tratatul de la Roma, din 1957, care dădea naștere Comunității Europene, cât și Tratatul de la Maastricht, intrat în vigoare în 1993, care a creat Uniunea Europeană
- actul vine ca răspuns la respingerea Tratatului Constituțional, în anul 2005, prin referendumurile organizate în Franța și Olanda, reluând marea majoritate a prevederilor acestuia, chiar dacă sub o altă formă (se renunță la simboluri, titulatura de Ministru al Afacerilor Externe al Uniunii, denumirea de legi europene și la includerea Cartei Drepturilor Fundamentale în textul tratatului)
- Tratatul de la Lisabona este un tratat instituțional, pregătit de către o Conferință Interguvernamentală, ale cărei lucrări s-au desfășurat pe parcursul președinției portugheze a Uniunii Europene (iulie-decembrie 2007), sub conducerea premierului Jose Socrates
- după aprobarea documentului de către Consiliul European de la Lisabona (șefii de stat sau de guvern ai tuturor statelor membre), tratatul a fost semnat în mod formal la 13 decembrie 2007, la Mănăstirea Jeronimos din capitala portugheză
- procesul de ratificare a tratatului a fost unul complex, marcat de eșecul primului referendum din Irlanda (2008), urmând ca un al doilea să ducă la aprobarea sa (2009); alte probleme au inclus conflicte de constituționalitate în Germania, Marea Britanie și Cehia, precum și atitudinea vădit eurosceptică a președintelui polonez, Lech Kaczyński, și a celui ceh, Vaclav Klaus
- intrarea în vigoare a Tratatului de Reformă, deși inițial prevăzută pentru 1 ianuarie 2009, nu a venit decât la 1 decembrie 2009, din cauza problemelor menționate anterior

Prevederi generale

- se renunță la structura celor trei piloni ai Uniunii Europene (Comunitățile, Politica Externă și de Securitate Comună, Cooperare Polițienească și Judiciară în Materie Penală); în locul acestora, competențele UE sunt împărțite în domenii de: competență exclusivă (uniunea vamală, politica monetară în zona euro, concurență, politica comercială comună etc.), competență partajată cu statele membre (piața internă, agricultură, mediu, transport, energie, justiție etc.) și competență de coordonare și sprijin (educație, cultură, sport, turism, cooperare administrativă etc.)
- Uniunea Europeană primește în ansamblu personalitate juridică; până la momentul intrării în vigoare a tratatului, doar Comunitățile beneficiau de aceasta
- se acordă mai multă putere atât Parlamentului European, prin extinderea domeniilor în care hotărârile se iau prin procedura de codecizie (procedura legislativă ordinară), cât și parlamentelor naționale, care se implică mai mult în procesul de luare a deciziilor la nivel comunitar, precum și în privința accederii unor noi membri la UE

- cetățenii europeni primesc dreptul de a iniția petiții, cu condiția ca acestea să fie semnate de minimum un milion dintre ei, provenind dintr-un număr semnificativ de state membre; petițiile vor fi ulterior discutate de Comisia Europeană, în vederea unei eventuale materializări a acestora în inițiative legislative
- Carta Drepturilor Fundamentale din Uniunea Europeană devine obligatorie, nu prin includerea textului acesteia în tratat, ci prin trimiterea făcută de către un articol spre aceasta; Marea Britanie și Polonia au apelat la dreptul de opt-out în privința aplicabilității unor prevederi ale Cartei, din rațiuni de politică socială și standarde morale
- statelor membre li se acordă dreptul de secesiune, adică de a alege să nu mai fie parte a Uniunii Europene, ca urmare a unei proceduri complexe; Marea Britanie a activat art. 50 în cadrul Brexit
- prin simplificarea procesului decizional, Tratatul de la Lisabona facilitează viitoarea integrare a altor state europene în Uniune, cum ar fi actualele state candidate: Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Albania, Serbia, Muntenegru, Turcia.

Prevederi instituționale

Comisia

- aceasta primește oficial denumirea pe care o purta *de facto*, cea de Comisie Europeană (înainte denumirea oficială era Comisia Comunităților Europene)
- textul tratatului prevede ca, începând cu anul 2014, doar 2/3 dintre statele membre să fie reprezentate de comisari în același timp, conform principiului rotației, pentru a eficientiza lucrările Comisiei; totuși, acest principiu a fost abrogat, ca urmare a opoziției statelor membre (cu precădere Irlanda), și înlocuit de compromisul 27+1 (27 de comisari + Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate - vicepreședinte de drept al Comisiei, astfel încât să se respecte prevederea existenței unui număr mai mic de comisari decât cel al statelor membre)
- se creează postul de Înalț Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, cu rol de coordonare a PESC și cu funcție de vicepreședinte al Comisiei Europene; acesta este ales de către Consiliul European pentru un mandat de 5 ani, iar postul reprezintă fuziunea dintre cel de Înalț Reprezentant pentru PESC și cel de Comisar pentru Relații Externe; postul îi revine actualmente italienei Federica Mogherini

Consiliul

- tratatul separă oficial Consiliul European de Consiliul de Miniștri (Consiliul Uniunii Europene), ceea ce funcționa de mult în practica instituțională a Uniunii Europene
- tratatul aduce o nouă definiție a principiului majorității calificate în Consiliu, în vigoare din 2014, cu o perioadă de tranziție până în 2017, când se putea folosi, la cerere, și metoda de vot în vigoare anterior: majoritatea statelor membre + 74% din totalul voturilor alocate acestora (conform principiului proporționalității digresive) + 62% reprezentativitate pentru populația Uniunii Europene (tripla majoritate); din 2014, majoritatea calificată se definește astfel: 55% din totalul statelor membre (fiecare va beneficia de un singur vot) + reprezentativitate pentru 65% din populația totală a Uniunii Europene + să nu existe 4 state hotărâte să blocheze inițiativa legislativă

- președinția Consiliului de Miniștri primește mandat de 18 luni și devine triplă; acest fapt nu diferă mult de ceea ce se petrecea înainte, când statul care deținuse președinția, cel care o avea în exercițiu și cel care urma colaborau foarte strâns
- Consiliul European este recunoscut oficial ca instituție a UE; în compoziția acestuia intră șefii de stat sau de guvern ai tuturor statelor membre, care se întâlnesc de cel puțin 4 ori pe an, în cadrul unor summit-uri
- se creează postul de Președinte al Consiliului European, ales de către această instituție pentru un mandat de 2 ani și jumătate reînnoibil o singură dată, cu rol administrativ, de reprezentare externă și de raportor al lucrărilor Consiliului European; este impropriu a numi acest post Președinte al Uniunii Europene, cu toate că prerogativele sale sunt definite într-o manieră permisivă, care ar putea favoriza extinderea lor în viitor; mandatul îi revine în prezent lui Donald Tusk

Parlamentul

- procedura de codecizie (luarea deciziilor în tandem de către Consiliu și Parlament) devine Procedura Legislativă Ordinară și se extinde asupra mării majorități a domeniilor în care Uniunea are competențe; celelalte proceduri, folosite foarte rar (cooperare, consultare și aviz conform) devin Proceduri Legislative Speciale, rolul Parlamentului European în acestea fiind mai scăzut
- Parlamentul European dobândește puterea de decizie asupra întregului buget comunitar, fie că este vorba despre cheltuieli obligatorii (decurgând din tratate) sau neobligatorii
- se prevede o realocare a numărului de locuri alocate statelor membre în Parlament: numărul maxim de membri este plafonat la 750 + 1 (președintele PE, actualmente Antonio Tajani); Germania are cel mai mare număr de parlamentari, 96, conform principiului proporționalității digresive (criteriul principal îl constituie populația totală a statului respectiv), în timp ce la polul opus se află Malta, Cipru, Luxemburg și Estonia, cu câte 6 parlamentari; România are 32 de locuri.